

Una imatge de l'escriptor a Barcelona, on a principis d'octubre va presentar el seu nou llibre, publicat en català per Edicions La Campana. / GABRIEL MASSANA

La inquietud d'un **adepte** de les **Llums**

En el seu darrer llibre, «Un món desajustat», l'escriptor libanès resident a França repassa l'esgotament de dues civilitzacions que són les seves, l'àrab i l'occidental, i proposa un nou humanisme mobilitzador per evitar el naufragi col·lectiu

CARME VINYOLES

Ve d'un parell de dies intensos de contactes amb la premsa i els lectors que no sembla que l'hagin fatigat. Almenys els lectors, amb qui acaba de mantenir una sorprenent conversa després de la presentació del seu darrer assaig, *Un món desajustat*, que li ha transmès no sabria dir si més preocupació que afalagament, i és comprensible, perquè una tan elevada mostra de confiança, com veureu, no admet escapatòria ni decepció. Resulta que la majoria de les persones que se li han acostat per felicitar-lo pel nou llibre, li han fet saber que encara estan esperant la segona part d'*Orígens*, aquell extens recorregut per la genealogia familiar amb què ell, com a autoanomenat «membre d'una tribu nòmada que es mou per un

Obra sòlida

Periodista de professió, seguint les passes del seu estimat pare, i un dels escriptors més llegits en diferents llengües, Amin Maalouf va néixer al Líban al 1949 i resideix a França des de 1976. És autor de títols com ara *Lleó l'Africà*, *Les croades vistes pels àrabs*, *Samarcanda*, *La roca de Tànios*, *Els jardins de la llum*, *Orígens* o *Identitats que maten*, entre moltes altres. En la seva última obra, *Un món desajustat*, publicada per La Campana –i per Alianza Editorial en versió castellana– fa una anàlisi molt dura de l'actual situació del món.

desert que té les dimensions del món», va saber construir a través de les aventures viscudes pels seus heterogenis avantpassats el relat, precisament, d'aquest món gran i obert a tots els cels, de la muntanya a la ciutat, de Beirut a l'Havana, de Constantinoble a Nova York, del Caire a París, que ha conformat part de la història de l'últim segle i mig.

–De fet, vostè mateix ho avançava, que més endavant continuaria amb les vides del pare i dels germans.

–«Sí, de tota una generació turmentada i disseminada per la guerra a la qual dec un gran reconeixement respecte al que sóc, un periodista i un escriptor nascut al Líban, que fa trenta anys que va emigrar a França. El que no em pensava és que la gent m'ho vingués a reclamar!»

–Això és el que passa per compondre una imatge tan bella, entenedora i vigent com la de la pugna entre les arrels i els camins, que transita per tot el llibre. Diu: «Les arrels s'enfonsen a terra, es propaguen en les tenebres, mantenen l'arbre captiu des que neix i l'alimenten a canvi d'un xantatge: 'si t'alliberes, et moriràs'. Els arbres necessiten les arrels, s'han de resignar, nosaltres no. Nosaltres respirem la llum i quan ens enfonsem a la terra és per podrir-nos. Per a nosaltres l'únic que compta són els camins que ens acompanyen, de la riquesa a la pobresa, de la servitud a la llibertat... ens fan promeses, ens empenyen, ens abandonen i aleshores ens morim, tal com

AM

haviem nascut, a la vora d'un camí que no vam triar.»

—«Consti que m'expresso així per la meua pròpia trajectòria i per l'experiència viatgera dels meus avantpassats; la nacionalitat dels Maalouf ha estat més aviat una qüestió de data o de vaixell, com també explico. Jo personalment no em sento membre d'una comunitat religiosa o d'una nacionalitat determinada perquè els meus camins són diversos, han crescut i s'han ampliat amb el coneixement de molts països i moltes realitats. Això m'ha portat a evitar els judicis elaborats des d'un sol punt de vista i a intentar entendre i explicar les coses des de diferents perspectives, com he volgut fer també en l'últim llibre.»

—Que comença advertint que hem entrat al nou segle sense brúixola ni rumb, navegant a la deriva.

«Occident no té credibilitat perquè traeix els seus propis valors»

«Hi ha una absència de preocupació ètica en el discurs del món àrab»

—«L'únic que ens pot salvar del naufragi col·lectiu és un nou humanisme mobilitzador, la consciència que tots pertanyem al mateix món i que tot el que hi passa ens afecta. Hauríem de trobar la manera de construir una civilització unida pels mateixos valors universals i enriquida per la nostra diversitat cultural, amb la qual ens puguem identificar tots, com a humanitat.»

—També diu clarament que s'està produint una tendència contrària, que de la fi de la guerra freda el món n'ha sortit per sota, amb menys universalisme i laïcitat, amb un reforçament de les pertinences hereditàries i religioses, i amb una cada vegada més difícil coexistència entre les comunitats humanes.

—«I no és gens positiu, per descomptat. En termes generals podríem dir que des de la caiguda

del mur de Berlín el debat ideològic s'ha anat substituint pel debat identitari. Si el món es va dividint en compartiments identitaris, tancats i recelosos un de l'altre, s'anirà ofegant l'espai del diàleg i de l'entesa.»

—Una paradoxa de la globalització, que en teoria comporta més obertura, mobilitat, possibilitats de coneixement?

—«És sobretot un retrocés que s'està donant en molts àmbits i que, efectivament, hem d'entendre en el context d'avui en dia. En el llibre, més que certituds apunto alguns suggeriments per reflexionar-hi; em pregunto si la inexistència d'una alternativa creïble a l'actual sistema, un cop derrotat el comunisme, si la manca de confrontació ideològica i la desfeta de les utopies no contribueix també a fer que la gent se senti òrfena i

BECA 2009

ISIDRE BONSHOMS

L'Obra Social de Caixa Girona convoca la Beca Isidre Bonshoms, instituïda per fomentar la recerca sobre temes econòmics i socioeconòmics relacionats amb les comarques gironines.

ISIDRE BONSHOMS CARBONELL (1950-1988). Reconegut economista, professor universitari i cap del servei d'estudis de Caixa Girona.

Presentació de projectes fins al 30-10-2009
 Consulti les bases a fundacioaixagirona.org o a caixagirona.com

 Caixa Girona
OBRA SOCIAL

busqui protecció sota el paraguai de les comunitats, que miri altre cop cap a un món petit però proper en què les tradicions es veuen reforçades i la religió ocupa un espai central que cohesiona el grup substituint el desacreditat univers polític. L'anàlisi és molt complexa, però el resultat és que vivim en un món en què totes les cultures tenen la sensació d'estar amenaçades i en perill respecte a la seva identitat. I no em refereixo només a les cultures minoritàries, sinó també a les majoritàries que en altres temps s'han sentit poderoses i segures. Per exemple, en les nostres societats europees els immigrants tenen por de perdre la seva identitat xuclada per la cultura del país d'acollida, i les persones que formen part de la cultura majoritària tenen por que la influència de la immigració modifiqui també la seva identitat. I uns i altres s'ho miren com si fossin adversaris, amb desconfiança i llançant-se invectives i atacs.»

–Tornarem més endavant al tema de la immigració.

–«Sí, perquè és realment important abordar aquest complex fenomen a fons i des de la racionalitat, reconeixent els reptes que comporta.»

–Abans voldria preguntar-li sobre les duríssimes crítiques que en defensa de les Llums, de la llibertat, la diversitat en harmonia, la vida... fa tant a la cultura occidental com a l'àrab.

–«És veritat que em reconec un adepte de les Llums que està observant amb notable inquietud i preocupació com s'afebleixen, com l'exclusió, el fanatisme, la violència guanyen terreny, i és veritat també que em mostro molt decebut, encara que no per les mateixes raons, tant amb el món occidental com amb el món àrab, que en realitat formen part, tots dos, de mi mateix. Al Líban hi ha els meus orígens, la meua infància, família, llengua materna, i al mateix temps no sóc un estranger a Europa; fa trenta-tres anys que visc

a França, escric en llengua francesa i em sento implicat amb tot el que passa al continent. És des d'aquesta doble pertinença que parlo; les crítiques, per a mi doblement doloroses, les formulo amb ànim d'ajudar a resoldre els problemes.»

–Al món àrab li retreu la indigència de la seva consciència moral i a Occident, la propensió a transformar la seva consciència moral en instrument de dominació i no respectar per a tothom els valors que propugna.

–«Per això dic que les nostres civilitzacions s'estan esgotant, que si no tenen res més a oferir que la divisió de la humanitat en una crispació destructiva, ja no ens serveixen. Ara bé, si fem una prospecció històrica ens adonem que l'evolució d'Occident, tot i la seva actual i greu crisi de credibilitat moral, és progressiva, avançada; en canvi el món àrab ha tocat fons i té menys esperances de sortir-se'n.»

–En què es basa per acusar el món àrab d'indigència moral?

–«En el fet que hi ha una absència de preocupació ètica en el seu discurs, com si es donés per bo que les creences religioses permetin establir els principis ètics i els valors universals... Per exemple, quina mena de valors es promouen quan es considera un heroi o un màrtir una persona que fa explotar un camió bomba en un mercat ple de gent a l'Iraq? No em desentenc de la responsabilitat que poden tenir els Estats Units o Israel en aquesta enrevessada situació, però no és cap justificació, l'examen de consciència ha de venir del mateix món àrab. Contra què o a favor de què està lluitant en realitat?»

–Si el món àrab té dificultats per assumir els valors

Una sola humanitat

Contra la barbàrie de la intolerància i l'obscurantisme per un costat i la de l'arrogància i la insensibilitat per l'altre, Maalouf desplega amb tota la seva força el valor de la universalitat partint de la idea que la humanitat és diversa però una, que no hi ha uns drets humans per a Europa i uns altres per a l'Àfrica, l'Àsia o per al món musulmà, que no hi ha cap poble de la terra que estigui fet per a l'esclavatge, per a la tirania, per a l'arbitrarietat, per a

universals, podríem dir que Occident presenta una gran predisposició a exportar-los?

–«Així és com se sol interpretar des de l'altre costat, com una mena d'imposició colonitzadora que converteix aquests valors en rebutjables. El que jo trobo més determinant és que a Occident, la referència als principis, la llibertat, la igualtat, la democràcia, és certament constant però se'n fa un ús sovint selectiu i instrumental que els desacredita. Si a l'Iran se celebren eleccions amb sospites creïbles de frau es denuncia amb contundència; si passa a l'Afganistan, a Algèria, Tunísia, Egipte, se li treu ferro i s'intenta calmar el malestar. Un mateix fet es considera

més o menys tolerable segons les aliances establertes, i aquesta manca de coherència fa que Occident tingui un greu problema de credibilitat moral, que molta gent consideri que utilitza els principis ètics en funció d'interessos polítics i econòmics. Occident, massa vegades, es dedica a traïr els seus propis valors.»

–En els últims anys han reforçat aquesta percepció Guantánamo i Abu Ghraib?

–«Sí, i en un moment en què l'administració Bush s'embutava les mans, Europa va perdre una gran oportunitat per fer sentir la seva veu, la seva autoritat. Però va callar mentre els Estats Units torturaven i comen-

tien els més horribles crims perquè es tractava d'una potència aliada. Aquestes actituds generen desconfiança, frustració i humiliació en moltes parts del món i potser ara ja ningú no té credibilitat moral, ni els estats, ni les institucions, ni els líders polítics... La credibilitat moral s'ha tornat un bé escàs.»

–Obama seria l'excepció?

–«Els valors de reconciliació

Defensa la universalitat. / GABRIEL MASSANA

la ignorància ni per a la submissió de les dones... i assegura que sobre aquest aspecte no admet la més mínima discussió perquè és tracta, a fi de comptes, de defensar la igual dignitat per a totes les persones, que és el principi bàsic de la civilització.

Maalouf considera determinant per al futur una correcta gestió de la diversitat cultural existent en les societats europees. / GABRIEL MASSANA

que expressa són lloables, encertats i mereixen tot el suport. Crec que aborda els problemes en la seva complexitat i que té una bona intuïció respecte a les possibles solucions. Ara caldrà veure fins on pot arribar, perquè té molts fronts oberts i a més empitjorats en els últims anys: Orient Mitjà, Afganistan... M'ho miro amb una barreja d'esperança, inquietud i paciència.»

–Diu que sovint Occident traeix els seus propis valors i apunta una nodrida llista de casos en la seva relació amb el món, des dels processos colonials fins ara mateix. Però i a casa, pateix del mateix mal? Com valora el tracte dispensat a la població immigrada en els països europeus?

–«El tema de la immigració és de fonamental importància, ens

hi juguem molt. Estic convençut que de la manera en què se sapiga gestionar la diversitat cultural en les societats europees en dependrà el futur, viurem en un món més ric i fèrtil amb les noves aportacions, o progressivament desestabilitzat i ple de conflictes. Entenc que no és un repte fàcil i que actualment el treball d'integració és menys eficaç que vint anys enrere. Ens trobem en

una fase de retrocés que té la seva explicació en l'atmosfera de recel i desconfiança contra Occident que s'ha anat creant en els països d'origen de molts immigrants i també en els gravíssims errors comesos per les autoritats dels països d'acollida, que han pres sovint decisions polítiques molt contraproduents.»

–Per què denuncia que l'esperit de l'apartheid s'estén arreu del món?

–«Perquè sovint es practica un suposat i trampós respecte a les especificitats culturals que en el fons és signe de menyspreu perquè busca mantenir determinats col·lectius captius d'una mena de destí inexorable que els impedeix progressar. No hem de negar les diferències, perquè és obvi que existeixen, però la nostra mirada ha d'anar dirigida cap a la persona, cap a la seva individualitat, més que no cap al seu tret identitari o religiós, perquè si no ho fem així d'alguna manera l'estem impel·lint a recloure's en la tribu.»

–Però el pes de la cultura és també cabdal.

–«Sí, i jo també defenso el concepte de dignitat cultural tot pensant en els immigrants que arriben a una societat estrangera portant amb ells el seu univers simbòlic, els seus poemes, la seva música, i es troben que a ningú no l'interessa, que no se li dóna cap valor. Tothom té dret a conservar l'autoestima vers la pròpia cultura; és just i a la vegada facilita la integració. Si una persona no percep que la seva cultura és rebutjada no tindrà necessitat de protegir-la a través d'una sobrecàrrega identitària i s'acostarà d'una manera més oberta i tranquil·la a la del país d'acollida. En aquest abordatge de la diversitat hem de ser curiosos i subtils i sobretot no podem pensar que tot s'anirà resolent per si sol, sinó mitjançant mesures encertades, recursos, educació i tots els instruments intel·lectuals que ajudin a reduir les tensions i facilitin una vida en comú harmoniosa.»